

УДК 34:[338.23-027.542:[620.9:551.58]]:334.7
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.44>

В. П. Богун
кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ТА КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ У ГАЛУЗІ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Метою статті визначено з'ясування співвідношення державної енергетичної та кліматичної політики у галузі господарювання на основі теоретико-правового аналізу їх ключових інституційних, нормативних, функціональних та телеологічних складових у контексті європейського й українського політико-правового досвіду. Показано, що ключовими відмінностями між цими політиками є їхня різна спрямованість – енергетична політика має переважно господарську спрямованість, тоді як кліматична – еколого-правову. Виявлено, що енергетична політика в ЄС та Україні має давніше походження та власні тренди розвитку, тим часом як кліматична політика має порівняно незначний період розвитку та все ще недостатньо виокремлена із предметного «поля» екологічної політики. Кліматична й енергетична політики регулюються й розвиваються на ідентичних інституційних рівнях: загальноєвропейському та внутрішньодержавному, що обумовлює своєрідний розподіл компетенцій між європейськими та національними управлінськими інституціями. Він має бути врахований у ході реалізації стратегічного курсу України на комплексну євроінтеграцію, що, ймовірно, передбачатиме трансляцію частини компетенції у сфері енергетичної й кліматичної політик з національного на загальноєвропейський рівень управління. У сучасних умовах дисциплінарної конвергенції між цими політиками, що забезпечується переважно на нормативному рівні, такі відмінності поступово стираються. Міждисциплінарність є ключовою основою, що синтезує зусилля в реалізації кліматичної й енергетичної політик як на рівні ЄС, так і в Україні. З'ясування спільних та відмінних рис цих політик є способом посилити дисциплінарну конвергенцію між ними, а також вибудувати раціональну ієрархію їх цілей, які повинні комплексно поєднувати нормативні, інституційні та аксіологічні компоненти.

Ключові слова: зміна клімату, викопне паливо, парникові гази, енергетика, державна політика, екологічна політика, кліматична політика, енергетична політика, конвергенція.

Вступ. Реагувати на виклики у сфері зміни клімату та на загострення енергетичних проблем державам доводиться у рамках відповідно кліматичної та енергетичної політик, які набувають пріоритетного значення для оптимізації існуючих механізмів господарювання на тривалу перспективу.

Кліматична політика орієнтує держави на перехід до кліматичної нейтральності, що вимагає здійснення відповідних заходів у таких сферах господарської діяльності, як машинобудування і будівництво, логістика і транспорт, агропромислове виробництво і лісове господарство тощо. Тісний зв'язок цих політик у галузі господарювання детермінований тим, що їх

виникнення має спільні джерела: розвиток господарства вимагає використання викопного палива та спричиняє викиди парникових газів в атмосферу, що породжують зміну клімату та загрозливий стан енергетичної безпеки для багатьох країн.

Отже, цей зв'язок має суто природні закономірності: основна частина викидів парникових газів пов'язана з постачанням та використанням енергії[1]. Крім того, енергетика часто розглядається як пріоритетна сфера політики для багатьох країн, оскільки вона є важливим рушієм економічного зростання та процвітання. Часто саме доступ до джерел енергії є стратегічною зовнішньополітичною турботою[2]. Такі взаємозв'язки змушують багатьох

дослідників відзначити потенційну синергію між енергетичною безпекою та зміною клімату[3; 4; 5]. Таким чином, як на концептуальному рівні, так і на практиці, різні держави намагаються узгодити цілі енергетичної політики із цілями захисту клімату. Через це дослідження довгострокових і динамічних взаємозв'язків між кліматичною та енергетичною політиками на основі моделі інтегрованого аналізу викликають значний інтерес.

Стан дослідженості проблеми.

Сучасними вченими доведено, що кліматична політика має вибудовуватися на кроссекторальному рівні задля забезпечення збереження сталості екосистем, ландшафтного й біологічного різноманіття, прискорення переходу до систем енергозбереження з низьким вмістом вуглецю, зменшення залежності від викопного палива, поширення використання відновлюваних джерел енергії, поліпшення енергоефективності, а також підвищення адаптаційного потенціалу природних ресурсів до кліматичних змін[6]. Загалом, у сучасній науковій літературі сформувався кілька основних підходів до осмислення співвідношення та взаємодії кліматичної та енергетичної політик: згідно з першим кліматична політика має бути інтегрована в енергетичну[7; 8], згідно з другим вони мають розвиватися як автономні напрями державної політики з власними цілями, інструментами, формами реалізації, але керуватися спільними – глобальними екологічними – засадами[9]. Головне, що вимагається досягнення симетрії між торгівлею енергетичними ресурсами та кліматичними цілями, що детермінує проведення «кліматично-усвідомлених» реформ, включення позитивних зобов'язань енергетичної галузі в кліматичні угоди та законодавчі реформи в конкретних країнах для досягнення кліматичних цілей[10].

Основу наукового доробку у сфері аналізу співвідношення та взаємодії кліматичної й енергетичної політик склали дослідження ряду зарубіжних учених: К. Аделле, Дж. Бейкера, Т. Brentона, Е. Л. Боассона, Е. Броссе, Х. Дж. Гантінгтона, Г. Геллера, Л. Х. Гулбрандсена, Дж. Гупти, К. Гухти, Дж. Дельбеке, К. Дюпон, А. Еберхарда,

П. У. Ейкеланда, Т. Євнакера, Д. Осборна, Дж. Піла, Д. Рассела, Л. Рейнса, К. Рош Келлі, Р. Х. Уільямса, М. Хадсона, І. Фішера, Р. К. Флемінга, Дж. Фрімана та ін. На національному рівні дослідження питань взаємодії енергетичної та кліматичної політики проводили в Україні такі вчені, як Г. Анісімова, Н. Батанова, Д. Бойчук, Ю. Ващенко, А. Гетьман, К. Гнедіна, А. Завербний, В. Костицький, О. Кулик, М. Медведєва, В. Полич, А. Сікора, К. Смирнова, О. Сурілова, О. Трагнюк, С. Федонюк, О. Череп, Д. Штода та ін. Вони здебільшого торкалися аналізу адміністративно- та господарсько-правових, державно-управлінських та економічних аспектів. Проте на теоретико-правовому та конституційно-правовому рівні питання співвідношення та взаємодії енергетичної і кліматичної політик не були поставлені в сучасній юриспруденції, що вимагає заповнення відповідної наукової лакуни.

Мета статті полягає в з'ясуванні співвідношення державної енергетичної та кліматичної політики у галузі господарювання на основі проведеного теоретико-правового аналізу їх ключових інституційних, нормативних, функціональних та телеологічних складових у контексті європейського й українського політико-правового досвіду. Ми виходимо із засновку, що енергетична та кліматична політики формуються та реалізуються відповідно до нормативних стратегій, сформованих у рамках двох незалежних галузей законодавства – енергетичного та кліматичного, які визнаються такими в сучасній юридичній науці[11-14], а також з аксіоми про конвергенцію двох цих напрямів державної політики як об'єктивну закономірність у досягненні означеної мети.

Виклад основного матеріалу. Аналіз співвідношення та взаємодії енергетичної та кліматичної політик варто здійснювати щонайменше у двох головних контекстах: регіональному (на рівні ЄС) та на рівні однієї держави (України), що дасть змогу простежити різноманітність побудови обох політик та їх неоднакове співвідношення в масштабах різних політико-територіальних утворень. Масштабування взаємодії обох політик на рівні ЄС обрано нами з кількох причин: 1) з причини неформального,

проте науково підтвердженого лідерства ЄС у формуванні та реалізації енергетичної та кліматичної політик[15-18]; 2) з причини європейського інтеграційного курсу, конституційно задекларованого Україною[19], що лімітує сутність і спрямованість зусиль держави у сфері формування і реалізації енергетичної та кліматичної політик, які мають бути узгоджені з європейськими політиками у цих же сферах; 3) з причини регулярного оновлення цих політик на рівні ЄС[20-21], що зумовлює стратегію «наздоганяючого розвитку» з боку України[22-23]; 4) ЄС демонструє поєднання жорсткої (юридично обов'язкової) та м'якої політики та заходів у кліматичній та енергетичній сферах[24-26], що робить обидва напрямки політики доволі гнучкими, що важливо у випадку України; 5) посилення акценту на інтегрованому підході в різних сферах та на різних рівнях енергетичної та кліматичної політик[27-30]. Саме на інтеграції елементів кліматичної та енергетичної політик побудована ідеологія Національного плану з енергетики і клімату (далі – НПЕК) на період до 2030 р. № 587-р. (схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.06.2024 р.), який є стратегічним документом, який покликаний узгодити елементи енергетичної та кліматичної політики, щоб забезпечити сталий розвиток України[32]. У рамках вирішення кліматичної проблеми в Україні розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1363-р від 20.10.2021 р. було схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 р., в якій визначено такі соціально-економічні сектори, які є вразливими до наслідків зміни клімату: біорізноманіття, водні ресурси, енергетика, громадське здоров'я, лісове господарство, прибережні території, рибне господарство, сільське господарства та ґрунти, територіальні громади, транспорт та інфраструктура, туризм[33]. Як впливає з цього документу, сфера енергетики є одним з визначальних економічних секторів, який є особливо вразливим до кліматичних змін. Саме господарська необхідність є базовою для узгодження енергетичної та кліматичної політики як усередині держави, так і на міжнародному рівні.

Підтвердженням слушності інтегративного підходу до реалізації кліматичної та енергетичної політик є, наприклад, імперативна вимога до держав-членів ЄС щодо розробки комплексних національних планів з енергетики та клімату (НПЕК) на період 2021-2030 рр., що прямо впливає з Регламенту (ЄС) 2018/1999 («Регламент про управління Енергетичним Союзом»)[34]. Щоб інтегрувати різні заходи, політики, зобов'язання та цілі відповідно до Регламенту про управління, держави-члени ЄС повинні розробити національні плани з енергетики та клімату (далі – НПЕК). Завдяки впровадженню цих НПЕК ЄС прагне оптимізувати та об'єднати існуючі вимоги до планування в галузі енергетики та клімату, уникнути дублювання з іншими угодами, покращити синхронізацію процесів розробки та реалізації кліматичної й енергетичної політик[35]. Так, в Іспанії діють Закон «Про зміну клімату та енергетичний перехід» 2021 р., Стратегічна енергетична та кліматична рамкова програма держави, НПЕК на 2021–2030 рр. тощо. У Греції прийнято НПЕК, що становить дорожню карту для здійснення конкретних кліматичних цілей до 2030 р., Національний закон про клімат 2022 р., що встановлює заходи і політику адаптації країни до зміни клімату та забезпечення декарбонізації до 2050 р. В Італії прийняті Інтегрований НПЕК 2021 р. як підзаконний акт, Національна кліматична угода, укладена між урядом, промисловістю та іншими зацікавленими сторонами 2019 р., та Положення про визначення категорій сталого виробництва енергії та зміни клімату 2022 р. У КНР було схвалено кліматичну політику 2007 р., Енергетичну політику 2012 р. задля досягнення вуглецевої нейтральності Китаю до 2060 р.[36].

Спільними рисами як ЄС, так і України є узгодження енергетичної та кліматичної політик у галузі господарювання, з метою забезпечення досягнення таких цілей, як: скорочення викидів парникових газів на 65% порівняно з рівнем 1990 р.; досягнення частки ВДЕ у структурі валового кінцевого енергоспоживання не менше 27%; досягнення первинного споживання енергії не більше 72,224 млн т н.е., кінцевого споживання енергії – 42,168 млн

т н.е.; зниження рівня імпортозалежності до 33%; поглиблення диверсифікації джерел і шляхів постачання енергоресурсів – не більше 30% від одного постачальника; повна і всебічна інтеграція ринків електроенергії та природного газу України з європейським ринком; вільне ціноутворення на енергетичних ринках з механізмами підтримки вразливих споживачів; розвиток та фінансування інновацій та досліджень в секторі чистих технологій, відновлюваної енергетики та низьковуглецевого виробництва; підвищення конкурентоспроможності; досягнення кліматичної нейтральності енергетичного сектору до 2050 р.[37]. Ці амбітні цілі вимагають гармонізованості енергетичної та кліматичної політик, особливо з огляду на потребу побудови повноцінної архітектури кліматичного врядування[38]. При цьому для України, враховуючи поточний стан її економіки та екології, надто важливо обґрунтувати та забезпечити реалізацію політики реформування енергетичного сектору, яка має побудувати логічно несуперечливу модель функціонування з кліматичною політикою, зокрема в контексті Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики». Адже остання спрямовується, зокрема, і на забезпечення енергетичної безпеки (преамбула, ч. 1 ст. 2, ч. 1 ст. 4, пункт 4 ч. 3 і п. 5 ч. 4 ст. 4, Закону), одним з її пріоритетних принципів є принцип «енергоєфективність насамперед» (пункт б ч. 1 ст. 3 Закону)[39] тощо.

Як в Україні, так і в ЄС енергетична й кліматична політики розвиваються в останні десятиліття безпрецедентними темпами. У 2021 р. Європейський Союз прийняв Європейський закон про клімат, який встановлює обов'язкову мету кліматичної нейтральності в ЄС до 2050 р. та цільове скорочення чистих викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 р.[40]. На додаток до цілі щодо скорочення викидів ПГ, мета кліматичної нейтральності в енергетичному секторі досягається шляхом поступового посилення цілей щодо використання відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоєфективності[41]. У 2021 р. Європейська комісія опублікувала пакет «Придатний

до 55 років»[42], який являє собою великий кластер взаємопов'язаних законодавчих пропозицій для досягнення обіцянок Європейського кліматичного права та Європейської зеленої угоди[43]. Він спрямований на оновлення ключових частин кліматичного й енергетичного законодавства ЄС.

Кліматична й енергетична політики настільки очевидно взаємопов'язані, що вони неминуче зближуються, зокрема, через спільність їх нормативно-правових засад[44]. Основну кліматичну мету ЄС та України – стати кліматично нейтральною економікою – слід реалізувати за допомогою комплексної законодавчої реформи, яка поширюється на ключові інструменти законодавства у сферах клімату та енергетики. Прогресивний план поглиблення істотної інтеграції кліматичного та енергетичного права підкреслює необхідність сприяти подальшому науковому діалогу щодо їх дисциплінарної конвергенції[45].

Слід підкреслити різницю між інтеграцією законодавчих інструментів і тим, що мається на увазі під «дисциплінарною конвергенцією». Перша стосується інтеграції в традиційному розумінні, вимагаючи, щоб питання зміни клімату – разом із екологічними цілями, принципами та критеріями були включені в енергетичну політику[46]. Цей тип інтеграції був проаналізований у сфері кліматичного та енергетичного права ЄС[27;47]. Навпаки, науковим дослідженням кліматичної та енергетичної політик бракує досліджень, які б ідентифікували дисциплінарні взаємозв'язки за межами інтеграції окремих правових інструментів[7;27]. Адже відповідні правові сфери більше не розвиваються лінійно ізольовано одна від одної, навпаки, вони є взаємозалежними. При цьому в реалізації енергетичної та кліматичної політик не існує домінування однієї над іншою. Лише баланс між ними дозволяє юридичній науці порівнювати їх правові обґрунтування та реалії таким чином, щоб уможливити розвиток дисциплінарної конвергенції. Однак така конвергенція не відбувається сама по собі, а вимагає активного визнання й обґрунтування в юридичній науці[48]. Відповідно, просування дисциплінарної конвергенції між кліматич-

ною та енергетичною політиками вимагає відходу від фрагментованого дослідницького підходу, коли велика частина аналізу базується на описовому вивченні кліматичного й енергетичного режимів ізольовано, без ширшої аналітичної перспективи[49]. Такі «широкі» підходи пропонують зокрема новітні дослідження, що концентруються на дослідженнях «справедливого переходу»[50] та «енергетичної демократії»[51], які наголошують на аспектах справедливості переходів до сталого суспільства та, відповідно, концептуально орієнтовані на врахування правових обґрунтувань і реалій, що впливають на трансформацію кліматичної та енергетичної політик.

На відміну від довшої законодавчої та інституційної історії енергетичної політики, кліматична політика має більш пізніе походження. Зміна клімату стала ключовою глобальною проблемою з кінця 1980-х рр., і у відповідь на це було розроблено значну кількість законів. З 1990-х рр. ЄС відіграє помітну роль у розвитку правових підходів до зміни клімату. Кліматичні закони в широкому сенсі стосуються зміни клімату та основних заходів у відповідь на них, які, по суті, є пом'якшенням наслідків та адаптацією[52]. Вони стали правовою основою для кліматичної політики в рамках ЄС[53]. Після повільного початку кліматичне законодавство ЄС поступово еволюціонувало від галузевих інструментів у 1990-х рр. до досить розгалуженої законодавчої бази, яка діє зараз в Європі, що дає змогу визначати ЄС лідером у галузі проведення збалансованої кліматичної політики у світі[27;54].

На відміну від енергетичного законодавства ЄС, система управління кліматом ЄС здебільшого виникла у відповідь на міжнародні події. Така розбіжність між енергетичною та кліматичною політиками зрозуміла в ширшому контексті глобального потепління: зміна клімату за своєю суттю є глобальною. Його неможливо вирішити лише на національному та місцевому рівнях, а також не можна запобігти перетину національних кордонів[55]. Енергетика, навпаки, залежить від інфраструктури та дуже чутлива до делікатних інтересів національної безпеки[56]. Зв'язки між

енергетичною інфраструктурою та безпекою пояснюють, чому енергетичні інфраструктури традиційно будувалися в межах національних кордонів, щоб служити переважно національним, а не транснаціональним чи європейським інтересам[57].

Кліматична й енергетична політики також відрізняються підходами до правових цілей: кліматична політика має більш чітку єдину мету боротьби з антропогенним глобальним потеплінням[58], тоді як енергетична керується різними потенційно суперечливими цілями[59] які викладені в частині першій статті 194 ДФЄС[58]. У науці енергетичного права ці суперечливі інтереси називають «енергетичною трилемою»: збалансування конкурентоспроможності, безпеки та екологічних інтересів в енергетичному секторі[60]. Відповідно до Стратегії Енергетичного союзу 2015 р. названо п'ять основних цілей енергетичної політики: 1) диверсифікувати європейські джерела енергії, забезпечуючи енергетичну безпеку через солідарність і співпрацю між державами ЄС; 2) забезпечити функціонування повністю інтегрованого внутрішнього енергетичного ринку, уможливаючи вільний потік енергії через ЄС завдяки належній інфраструктурі та без технічних чи регуляторних бар'єрів; 3) підвищити енергоефективність та зменшити залежності від імпорту енергоресурсів, скоротити викиди; 4) декарбонізувати економіку та рухатися до низьковуглецевої економіки відповідно до Паризької угоди; 5) сприяти дослідженням у сфері технологій з низьким вмістом вуглецю та екологічно чистим енергетичним технологіям, а також віддавати пріоритет науковим дослідженням та інноваціям для стимулювання енергетичного переходу та підвищення конкурентоспроможності[31]. В Україні цілями енергетичної політики названі: 1) досягнення максимального рівня кліматичної нейтральності; 2) максимальне скорочення використання вугілля в енергетичному секторі; 3) оновлення та модернізація енергетичної інфраструктури; 4) підвищення ефективності використання ресурсів в енергетичному секторі; 5) всебічна інтеграція з ринками Європейського Союзу та ефективне функціонування внутрішніх ринків; 6) забезпечення

енергетичного сектору власними ресурсами з урахуванням економічної доцільності; 7) розвиток альтернативних джерел енергії, нових продуктів та інноваційних рішень в енергетичному секторі[61]. Протягом останніх років Європарламент суттєво зміцнив амбітність цілей енергетичної політики, більшою мірою синхронізуючи їх з кліматичними цілями. Так, у жовтні 2020 р. він закликав до цільового скорочення всіх викидів парникових газів в ЄС на 60% до 2030 р. і до поетапної відмови від усіх субсидій на викопне паливо не пізніше 2025 р.

Таким чином, на практиці розбіжності між цілями кліматичної та енергетичної політик ЄС є значними. Співвідношення таких цілей має глибокі наслідки, оскільки саме цілі детермінують вибір та застосування інструментів відповідної політики. Так, інструменти кліматичної політики спрямовані на сприяння досягненню головної мети подолання антропогенного глобального потепління, тоді як у контексті енергетичного права питання клімату є однією з трьох цілей, які конкурують одна з одною на рівних. Отже, енергетична політика іноді виглядає консервативною, тоді як кліматична політика – більш динамічною, але й такою, що менше зосереджується на необхідності забезпечення енергетичної безпеки та конкурентоспроможності. Їх узгодження та успішна реалізація залежать від комплексу інституційних і нормативних факторів, а також від політичної волі на рівні керівництва ЄС та України.

Висновки. Кліматична й енергетична політики регулюються й розвиваються на кількох інституційних рівнях: загальноєвропейському та внутрішньодержавному (національному), що обумовлює своєрідний розподіл компетенцій між європейськими та національними управлінськими інституціями. Він має бути врахований у ході реалізації стратегічного курсу України на комплексну євроінтеграцію, що передбачатиме трансляцію частини компетенції у сфері енергетичної й кліматичної політик на загальноєвропейський рівень управління.

Міжнародний і національний фактори по-різному впливають на енергетичну

й кліматичну політики в ЄС та в Україні: спершу міжнародні фактори були визначальними на рівні кліматичної політики, тим часом як національні – на рівні енергетичної політики. У сучасних умовах дисциплінарної конвергенції між цими політиками, що забезпечується переважно на нормативному рівні, такі відмінності поступово стираються.

Ключовими відмінностями між цими політиками є їхня різна спрямованість – енергетична політика має переважно господарську спрямованість, тоді як кліматична – еколого-правову. З плином часу вони взаємодіють між собою, переплітаючись на рівні стратегічних правових актів, що визначають алгоритми сталого розвитку суспільства. Така взаємодія також вимагає знань і ресурсів (наприклад, часу, персоналу, фінансування, організаційних структур тощо), «ноу-хау» для вирішення питань енергетичного переходу, зокрема локального й інтегрованого планування.

Юридична наука обґрунтовує важливість дисциплінарної конвергенції в кліматичному та енергетичному праві як основу для взаємодії кліматичної й енергетичної політик на нормативному рівні. Такий підхід слугуватиме якомога повнішому та узгодженому використанню потенціалу кліматичної й енергетичної політик як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах в інтересах захисту прав людей як визначальної соціальної цінності.

Список використаної літератури:

1. Claudia Kettner-Marx & Daniela Kletzan-Slamanig, 2018. "The Status of Climate Policy Integration in EU Energy Policy," *WIFO Working Papers* 551, WIFO. URL: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/179305/1/wp_2018_551.pdf.
2. Giddens, A., 2011. *The politics of climate change*. Cambridge: Polity Press. P. 45.
3. Elkhatat A., Al-Muhtaseb S. *Climate Change and Energy Security: A Comparative Analysis of the Role of Energy Policies in Advancing Environmental Sustainability*. *Energies* 2024, 17, 3179. URL: <https://doi.org/10.3390/en17133179>.
4. Christoff, P. (2012). *Energy Security and Climate Change – Tensions and Synergies*. In: Anceschi, L., Symons,

- J. (eds) Energy Security in the Era of Climate Change. Energy, Climate and the Environment Series. Palgrave Macmillan, London. P. 217-239.
5. Stephan, Hannes R.. "109 ENERGY AND CLIMATE POLICY: SYNERGIES, CONFLICTS AND CO-BENEFITS". Delivering Energy Law and Policy in the EU and the US: A Reader, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. P. 581-586.
 6. Гетьман А.П., Анімімова Г.В. Кліматичні законодавство і правовідносини: сучасний стан та перспективи розвитку в контексті забезпечення національної безпеки. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 162. С. 6-37. С. 6.
 7. Dupont, C. and S. Oberthür (2012), Insufficient climate policy integration in EU energy policy: the importance of the long-term perspective, *Journal of Contemporary European Research* 8 (2), 228– 247.
 8. Jing Wu * , Christian Zuidema , Gert de Roo. Climate policy integration on energy transition: An analysis on Chinese cases at the local scale.
 9. Jordan, A. and A. Lenschow (2010), Environmental policy integration: a state of the art review, *Environmental Policy and Governance* 20 (3), 147–158; Lafferty, W. and E. Hovden (2003), Environmental Policy Integration: Towards an Analytical Framework, *Environmental Politics* 12 (3), 1–22.
 10. Dukuma M.A. Sovereignty, trade, and legislation: The evolution of energy law in a changing climate. *Energy Research & Social Science*. 2020. Volume 59. P.
 11. Peel, 'Climate Change Law: The Emergence of a New Legal Discipline', 32 *Melbourne University Law Review* (2012), p. 977.
 12. R. Heffron et al., 'A Treatise for Energy Law', 11 *Journal of World Energy Law & Business* (2018), p. 34.
 13. Seitä Romppanen* and Kaisa Huhta. The interface between EU climate and energy law. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2023, Vol. 30(1) 45–62.
 14. Полич В. П. Правові засади боротьби зі зміною клімату в праві Європейського Союзу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2022. 265 с. С. 169-190.
 15. Bäckstrand, K., & Elgström, O. (2013). The EU's role in climate change negotiations: From leader to 'lead actor'. *Journal of European Public Policy*, 20(10), 1369–1386/
 16. Oberthür, S., & Dupont, C. (2021). The European Union's international climate leadership: Towards a grand climate strategy? *Journal of European Public Policy*, 28(7), 1095–1114.
 17. Torney, D. (2019). Follow the leader? Conceptualising the relationship between leaders and followers in polycentric climate governance. *Environmental Politics*, 28(1), 167–186.
 18. Wurzel, R. K. W., Liefferink, D., & Torney, D. (2019). Pioneers, leaders and followers in multilevel and polycentric climate governance. *Environmental Politics*, 28(1), 1–21.
 19. Про внесення змін до Конституції України: (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) від 07.02.2019 р. № 2680-VIII. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 9, ст.50.
 20. Dubash, N. K. (2020). Revisiting climate ambition: The case for prioritizing current action over future intent. *WIREs Climate Change*, 11(1).
 21. Gheuens, J., & Oberthür, S. (2021). EU climate and energy policy: How myopic is it? *Politics and Governance*, 9(3), 337–347.
 22. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник / С. Г. Мізюк, М. М. Андрієнко, Н. М. Грущинська [та ін.]. Київ: НАУ, 2021. 164 с. С. 16, 88/
 23. Черепанова В. О. Глобалізація економічного розвитку зарубіжних країн [Електронний ресурс] / В. О. Черепанова, О. І. Подрез, П. Г. Перерва // Теоретичні та практичні аспекти забезпечення розвитку фінансово-економічних систем в умовах трансформаційних змін : зб. тез доп. міжвуз. наук.-практ. конф., 23 листопада 2023 р. : електрон. вид. / гол. оргком. Р. О. Кайдалов ; Нац. акад. Нац. гвардії України. – Електрон. текст. дані. Харків, 2023. С. 154-156.
 24. Knodt, M., Ringel, M., & Mueller, R. (2020). 'Harder' soft governance in the European Energy Union. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 22(6), 761–774/
 25. Moore, B., Benson, D., Jordan, A., Wurzel, R. K. W., & Zito, A. (2021). Governing with multiple policy instruments? In A. Jordan & V. Gravey (Eds.), *Environmental policy in the EU: Actors, institutions and processes* (4th ed., pp. 299–316). Routledge.

26. Oberthür, S. (2019). Hard or soft governance? The EU's climate and energy policy framework for 2030. *Politics and Governance*, **7**(1), 17–27.
27. Oberthür, S., & von Homeyer, I. (2023). From emissions trading to the European Green Deal: The evolution of the climate policy mix and climate policy integration in the EU. *Journal of European Public Policy*, **30**(3), 445–468.
28. Dupont, C. (2016). *Climate policy integration into EU energy policy: Progress and prospects*. Routledge.
29. Jordan, A., van Asselt, H., Berkhout, F., Huitema, D., & Rayner, T. (2012). Understanding the paradoxes of multi-level governing: Climate change policy in the European Union. *Global Environmental Politics*, **12**(2), 43–66.
30. Kivimaa, P., Lukkarinen, J., & Lazarevic, D. (2023). Analysis of COVID-19 recovery and resilience policy in Finland: A transformative policy mix approach. *Science and Public Policy*, **50**(4), 681–694.
31. Rietig, K. (2021). Multilevel reinforcing dynamics: Global climate governance and European renewable energy policy. *Public Administration*, **99**(1), 55–71.
32. Кукуруз О.В., Батанова Н.М. Енергетична політика ЄС: реформування та проблеми реалізації в контексті геополітичних викликів. *Politicus*. 2023. - №5 С. 56. <http://politicus.od.ua/index.php/2023-ukr?id=66>
33. Національний план з енергетики і клімату на період до 2030 р. № 587-р. Національний план з енергетики та клімату стане важливим кроком для інтеграції в ЄС та сталого повоєнного відновлення України: опубліковано 09 вересня 2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/natsionalnyi-plan-z-enerhetykы-ta-klimatu-stane-vazhlyvym-krokom-dlia-intehratsii-v-ies-ta-staloho-povoiennoho-vidnovlennia-ukrainy>.
34. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. No 1363-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/law/show/1363-2021-%D1%80#Text>.
35. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) «Про управління Енергетичним Союзом» 2018/1999 від 11.12.2018 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/es-20181999.pdf>.
36. Ейл-Маззегга М.-А., Матьє К. Розробка національного плану з енергетики та клімату України: основні цілі, стратегічні питання та варіанти. Аналітична записка [PP/02/2019]. URL: https://www.lowcarbonukraine.com/wp-content/uploads/PP2_03_2019_NECP_UKR-1.pdf.
37. Камінська Н.В., Демиденко В.О. Сталий енергетичний розвиток: міжнародні, конституційно-правові та доктринальні засади. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 133–140;
38. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>.
39. Моніторинг декарбонізації. I квартал 2024 р. URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2024/08/q1_2024_decarbonizationmonitor_dixi-group.pdf.
40. Про основні засади державної кліматичної політики: Закон України від 8 жовтня 2024 року № 3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>.
41. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law').
42. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources, [2018] OJ L 328/82.
43. Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality, COM (2021)
44. European Commission, The European Green Deal, COM(2019) 640.
45. J. Freeman, 'The Uncomfortable Convergence of Energy and Environmental Law', 41 *Harvard Environmental Law Review* (2017), p. 339, 342.
46. A.B. Klass, 'Climate Change and the Convergence of Environmental and Energy Law', 24 *Fordham Environmental Law Review* (2013), p. 180, 182 and 203; J. Freeman, 41 *Harvard Environmental Law Review* (2017), p. 342–343.
47. Articles 11 (principle of integration) and 192 (environmental objectives and principles) of the Treaty on the Functioning of the European Union, [2012] OJ C 326/47
48. A. Hardiman, 'Climate, Energy – and Environment? Reconciliation of EU Environmental Law with the Implementation Realities of EU Climate Law', 12 *Climate Law* (2022), p. 242, 246–247.
49. E. Fisher, E. Scotford and E. Barritt, 'The Legally Disruptive Nature of Climate Change', 80 *Modern Law Review* (2017), p. 193–197.
50. E. Fisher et al., 'Maturity and Methodology: Starting a Debate about Environmental Law Scholarship', 21 *Journal of Environmental Law* (2009), p. 213, 240.

1. 50.R. Mauger, 'Cast Away? How EU Energy Law Provides for a Just Transition for EU Islands', 1 Oil, Gas & Energy Law (2021), p. 1.
- 51.R.C. Fleming, K. Huhta, and L. Reins, Sustainable Energy Democracy and the Law (Brill, 2021); I. del Guayo et al. (eds), Energy Justice and Energy Law (Oxford University Press, 2020).
- 52.O.C. Ruppel, 'Intersections of Law and Cooperative Global Climate Governance – Challenges in the Anthropocene', in O.C. Ruppel, C. Roschmann and K. Ruppel-Schlichting (eds), Climate Change: International Law and Global Governance. Volume I: Legal Responses and Global Responsibility (Nomos, 2013), p. 39, 37.
- 53.J. Delbeke, 'Have 25 Years of EU Climate Policy Delivered?', in J. Delbeke and P. Vis (eds), Towards a Climate-Neutral Europe: Curbing the Trend (Routledge, 2019), p. 1, 4–20.
- 54.E. Brosset and S. Maljean-Dubois, 'The Paris Agreement, EU Climate Law and the Energy Union', in M. Peeters and M. Eliantonio (eds), Research Handbook on EU Environmental Law (Edward Elgar, 2020), p. 412, 419–427.
- 55.O. Edenhofer et al., 'The Atmosphere as a Global Commons', in L. Bernard and W. Semmler (eds), The Oxford Handbook of the Macroeconomics of Global Warming (Oxford University Press, 2015).
- 56.K. Huhta, 70(4) International and Comparative Law Quarterly (2021); T. Van de Graaf, The Politics and Institutions of Global Energy Governance (Palgrave MacMillan, 2013), p. 4.
- 57.K. Huhta, Capacity Mechanisms in EU Energy Law: Ensuring Security of Supply in the Energy Transition (Kluwer Law International, 2019), p. 3 and 222.
- 58.ТОМАШЕК, М., ШМЕЖКАЛ, В. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer CR, 2024, 1780 с. С. 699.
- 59.R.J. Heffron and K. Talus, 9 Journal of World Energy Law & Business (2016), p. 1 and 4; R. Heffron, D. McCauley and B. Sovacool, 'Resolving Society's Energy Trilemma Through the Energy Justice Metric', 87 Energy Policy (2015), p. 168–176.
- 60.R.C. Fleming, 'The Energy Trilemma', in M. Roggenkamp, K.J. de Graaf and R.C. Fleming (eds), Energy Law, Climate Change and the Environment (Edward Elgar, 2021), p. 31, 31–33.
- 61.Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text/>.

Bohun V. P. The correlation between state energy and climate policy in the field of management: theoretical and legal aspects

The aim of the article is to clarify the relationship between state energy and climate policies in the field of management based on a theoretical and legal analysis of their key institutional, regulatory, functional and teleological components in the context of European and Ukrainian political and legal experience. It is shown that the key differences between these policies are their different orientations - energy policy has a predominantly economic orientation, while climate policy has an ecological and legal orientation. It is revealed that energy policy in the EU and Ukraine has an older origin and its own development trends, while climate policy has a relatively short period of development and is still not sufficiently separated from the subject "field" of environmental policy. Climate and energy policies are regulated and developed at identical institutional levels: pan-European and intra-state, which determines a kind of division of competences between European and national management institutions. It should be taken into account in the implementation of Ukraine's strategic course for comprehensive European integration, which will likely involve the transfer of part of the competence in the field of energy and climate policies from the national to the pan-European level of governance. In the current conditions of disciplinary convergence between these policies, which is ensured mainly at the regulatory level, such differences are gradually being erased. Interdisciplinarity is a key basis that synthesizes efforts in the implementation of climate and energy policies both at the EU level and in Ukraine. Clarifying the common and distinctive features of these policies is a way to strengthen disciplinary convergence between them, as well as to build a rational hierarchy of their goals, which should comprehensively combine regulatory, institutional and axiological components.

Key words: climate change, fossil fuels, greenhouse gases, energy, state policy, environmental policy, climate policy, energy policy, convergence.